ervan in het literaire discours in de onderzochte periode. Het hoofdstuk over hysterie opent bijvoorbeeld met een beschrijving van de representatie van hysterie in Marcellus Emants' novelle 'Fanny', dan volgt een uiteenzetting over hysterie als wetenschappelijk concept en tenslotte wordt de literaire verwerking van hysterie behandeld. Enkele hoofdstukken volgen een afwijkend stramien: zo begint het hoofdstuk over thermodynamica bij de wetenschap en focust het hoofdstuk over wiskunde op een enkele auteur, Theo van Doesburg.

In methodologisch en theoretisch opzicht is Gedeelde kennis te beschouwen als een toepassing van het kader dat Kemperink in 2008, samen met haar toenmalige promovenda Leonieke Vermeer, in Nederlandse Letterkunde uiteen gezet heeft in het artikel 'Literatuur en wetenschap. Een dynamische en complexe relatie'. Literatuur wordt door Kemperink opgevat als een discours dat door integratie van inzichten uit de wetenschap aan een proces van voortdurende transformatie onderhevig is. De geïntegreerde inzichten veranderen in literaire teksten echter zelf ook van karakter. Zo wordt hysterie in de literatuur, anders dan in het medische discours, exclusief verbonden aan de hogere standen, beargumenteert Kemperink. Tegelijkertijd wijst zij in dit kader op een relevant verschil tussen Franse literaire (en medische) teksten enerzijds en Nederlandse literaire teksten anderzijds: terwijl Franse schrijvers hysterie nogal eens in verband brengen met religieuze vervoering, wordt een dergelijke relatie door Nederlandse schrijvers niet gelegd. Aangezien Kemperink een relatief omvangrijk aantal teksten bestudeert, bezitten deze en andere, soortgelijke bevindingen een grote overtuigingskracht.

Hoewel Kemperink uitgaat van een wisselwerking tussen literatuur en wetenschap, komt de invloed van literatuur op het wetenschappelijke discours in Gedeelde kennis niet uit de verf. Slechts enkele malen komt deze invloedsrelatie in het voorbijgaan ter sprake. Een studie waarin een omvangrijk, maar evengoed specifiek corpus van Nederlandse literaire teksten centraal staat leent zich gewoonweg niet zo goed voor een beschrijving van deze complexe, vaak niet tot specifieke teksten te herleiden relatie. Het neerlandistische onderzoek hiernaar staat dan ook niet toevallig nog in de kinderschoenen.

Tot slot verdient de consequente aanwending van het concept ideologie in Gedeelde kennis aandacht. In de epiloog van haar boek concludeert Kemperink dat in de jaren 1860 tot 1920 een beperkt aantal ideologieën in verschillende, sterk uiteenlopende wetenschapsgebieden aanwezig is. In voorkomende gevallen worden tegenstrijdige ideologieën zonder veel moeite met elkaar gecombineerd: met betrekking tot zowel de evolutieleer als de thermodynamica bestaan degeneratiedenken en de ideologie van een natuurlijke opgang bijvoorbeeld zonder veel moeite naast elkaar. Een tekortkoming van de studie van Kemperink is dat zij ook de literatuur als vanzelfsprekend binnen bestaande ideologische kaders plaatst. Nergens onderzoekt zij of literaire werken niet soms ook gedeeltelijk kunnen ontsnappen aan vigerende ideologieën, ofwel een ideologiekritische functie kunnen vervullen. Dit is deels te wijten aan de opzet van de hoofdstukken in het boek. Kemperink biedt geen uitputtende tekstanalyses die een mogelijke kritische houding van een literaire tekst ten opzichte van de ideologische context zouden kunnen aantonen; in plaats daarvan behandelt zij per hoofdstuk meerdere teksten, waardoor deze summier en louter vanuit thematisch oogpunt besproken worden. De – terechte of onterechte – inpassing van teksten in een bepaald ideologisch kader ligt dan al snel op de loer.

Desalniettemin is Gedeelde kennis een even interessante als erudiete studie, die met de nodige methodologische bezinning een blik biedt op de verwerking van wetenschappelijke kennis in literaire teksten. Niet alleen draagt Kemperink door haar consequente aandacht voor de wetenschap bij aan een beter begrip van de Nederlandse literatuur rond 1900, ook laat zij de historische wortels dan wel voorlopers van tegenwoordige discussies over bijvoorbeeld entropie (in het hoofdstuk over thermodynamica), transhumanisme (vitalisme) en de verhouding tussen natuurwetenschap en geloof (wiskunde) zien.

Wouter Schrover

Peter Theunynck, Karel van de Woestijne. Biografie. Antwerpen: Meulenhoff/Manteau, 2010. 540 pp. isbn 978 90 8542 055 2, € 34,95.

Omdat de boekenweek van 2011 draaide rond het thema 'curriculum vitae', genoten de rond die tijd gepubliceerde schrijversbiografieën bijzondere belangstelling. Zo werd in Groningen een avond georganiseerd rond de verschijning van de biografie van dichteres M. Vasalis, geschreven door literatuurwetenschapper Maaike Meijer. Bij deze gelegenheid trad ook de biografe zelf op. Zij ging onder andere in op de vraag wat het belang is van een schrijversbiografie. Alle schrijvers maken ongeveer hetzelfde

mee, dus in dat opzicht is een schrijversbiografie niet per definitie interessant, aldus Meijer. Om zo'n biografie toch interessant te maken, moet deze volgens haar aan twee eisen voldoen: zij moet iets toevoegen aan hetgeen er eerder al over de betreffende auteur is geschreven, en zij moet bijdragen aan het begrip van het werk van de auteur of van literatuur in het algemeen. Wat een biografie in geen geval mag zijn, is een 'soap opera' waarvan de nieuwswaardige schandalen uit het leven van de schrijver de hoogtepunten vormen. Ik zou één aanvulling willen maken op dit wensenlijstje. Volgens mij kan ook een biografie die niet zozeer het werk van een schrijver als wel diens leefwereld centraal stelt van waarde zijn: zij schetst een context waarbinnen literatuur begrepen kan worden. Een schoolvoorbeeld van een biografie die is geschreven volgens een dergelijke contextuele benadering is Olf Praamstra's biografie van Conrad Busken Huet. Deze biografie doorgrondt niet alleen het werk en de persoon van Busken Huet op uitputtende wijze, maar leert ons ook veel over het leven in Leiden en Nederlands-Indië in de negentiende eeuw en het kranten- en tijdschriftenwezen in die periode.

Wanneer we de nieuwe biografie van Karel van de Woestijne, geschreven door Peter Theunynck, zouden beoordelen naar de maatstaven van Maaike Meijer, dan zou het oordeel kritisch zijn. In dit boek is relatief weinig aandacht voor het dichtwerk van Van de Woestijne. Daardoor levert het weinig nieuwe inzichten in dat werk op, ondanks het feit dat Theunynck in de inleiding aangeeft opheldering te willen verschaffen over een aantal elementen in Van de Woestijnes poëzie. Hij stelt bijvoorbeeld de vraag naar de oorsprong van de problematische man-vrouwverhoudingen en de worsteling met seksualiteit in Van de Woestijnes gedichten. Maar juist deze vraag blijkt moeilijk beantwoord te kunnen worden omdat het dichtwerk zelf geen expliciete biografische aanwijzingen geeft, en ook de beschikbare egodocumenten de vermoedens die Van de Woestijnes werk oproepen maar zo nu en dan bevestigen. Theunyncks argumentatie is in deze gevallen ook niet overtuigend.

Niet alleen in het dichtwerk, maar ook in de persoonlijkheid van de schrijver dringt de biograaf slechts bij vlagen dieper door. Het zijn vooral de kleine schandaaltjes in het leven van Van de Woestijne die worden belicht: ruzies met vrienden, conflicten met zijn baas op het ministerie, mogelijk overspel van zijn vrouw ... gebeurtenissen die weinig tot niets zeggen over de dichter en de ontwikkeling van zijn werk en denken. Het vijfde en laatste deel van het boek is in dit opzicht beter geslaagd. Wanneer Van de Woestijnes leven op zijn einde loopt, vindt Theunynck ruimte om de lezer een inkijkje te geven in Van de Woestijnes dagindeling, diens werkwijze als dichter en journalist, en belicht hij enkele ontwikkelingen in diens oeuvre.

Vanuit contextueel oogpunt beschouwd, is Theunyncks studie wel de moeite waard. Meer dan dat deze biografie bijdraagt aan het begrip van het werk van Van de Woestijne, leert zij ons namelijk iets over de leefwereld van de dichter. We krijgen een omvattend beeld van Gent, Latem, Brussel en Oostende en het journalistieke en culturele bedrijf aldaar. Deze biografie kan dan ook gelezen worden als een kroniek van het culturele leven in de Belgische belle époque, waarin Van de Woestijne een centrale plaats innam. Doordat Theunynck in de passages over de wereldtentoonstellingen en over Brussel tijdens de eerste wereldoorlog vooral de journalistieke geschriften van Van de Woestijne als uitgangspunt neemt en veel citeert uit Van de Woestijnes krantenverslagen, komen de gebeurtenissen bovendien heel dichtbij en krijgt de lezer een rijk en levendig (maar somber) beeld van dit stukje Belgische geschiedenis.

Toch gaat de biograaf soms iets te ver in het beschrijven van die leefwereld. Theunynck erkent in zijn inleiding dat hij op den duur zo veel detailinformatie verzameld had dat het moeilijk was om daar voor de biografie een keuze uit te maken. De eclectische opzet die hij gekozen heeft, laat het toe in allerlei richtingen uit te waaieren. Dat is vaak interessant, maar soms ook afleidend. Het laatste is bijvoorbeeld het geval wanneer Theunynck alle Oostendse schildersvrienden van Van de Woestijne uitgebreid beschrijft (terwijl over de aard van hun vriendschap met Van de Woestijne veel minder duidelijk wordt), wanneer hij de naam van de Euphrosina Beernaertstraat waar Van de Woestijne in Oostende komt te wonen met veel omhaal van woorden verklaart, en wanneer hij het zich op p. 304 veroorlooft te vermelden dat ook zijn eigen grootvader in 1918 gewond raakte bij het slotoffensief van het Belgische leger tegen de Duitse bezetter.

Theunyncks omvangrijke Van de Woestijnebiografie is door de verdeling in korte hoofdstukjes een vlot leesbaar boek, maar het is voor mij niet de ultieme schrijversbiografie. Die zou verhalender zijn en meer focus hebben door middel van één centrale vraag of een aantal terugkerende thema's. Ook zou deze het werk meer betrekken bij het levensverhaal, wat de lezing van dat werk zou verrijken. Theunyncks boek verleidt niet tot het aanschaffen en lezen van de verzamelde gedichten van Van de Woes-

tijne. Daarvoor krijgt het dichtwerk van Van de Woestijne een te marginale plaats in de biografie en worden de gedichten die wel worden besproken te weinig doorgrond. Als kroniek van een tijd is deze lijvige en levendige studie het echter waard te worden nageslagen.

Anne van Buul